

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Victoria Wennerlund

Brott, sjukdom eller sexuell läggning?

En rättshistorisk utredning av införandet av en sjukdomsklassifi-
cering av homosexualitet

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: VT15

Innehållsförteckning

Förord	3
Förkortningslista	4
Sammanfattning	5
Summary	6
1. Inledning	7
1.1. Bakgrund.....	7
1.2. Syfte och frågeställningar.....	7
1.3. Avgränsning.....	8
1.4. Metod, teori och perspektiv.....	8
1.5. Material.....	9
1.6. Forskningsläge.....	10
1.7. Uppsatsens disposition.....	10
2. Avhandling	12
2.1 Homosexualitet ur ett historiskt perspektiv.....	12
2.1.1. De svenska medeltida lagarna.....	12
2.1.2. 1734 års lag.....	12
2.1.3. 1864 års strafflag.....	12
2.2. Sverige under 1900-talets första hälft.....	13
2.3. Regeringens sjukdomsklassificering av homosexualitet.....	14
2.3.1. Sjukdomsklassificering.....	14
2.3.1.1. Är homosexualitet en brottsling handling eller en sjukdom? ...	14
2.3.1.2. Homosexualitet: ett fall för medicinsk bekämpning.....	15
2.3.1.3. Bekämpandet av den samhällsfarliga homosexualiteten.....	18
3. Analys	21
3.1. Inledning.....	21
3.1.1. Diskriminering hänförligt till sexuell läggning.....	21
3.1.2. Tidsobestämd behandling.....	23
3.1.3. Kroppsliga ingrepp.....	24
3.1.4. Att se till barnets bästa.....	25
3.1.5. Homosexualitet och framtiden.....	26
4. Slutsatser	27
Käll- och litteraturförteckning	29

Förord

I denna uppsats används uttryck och begrepp som idag kan framstå som kontroversiella och jag vill göra det tydligt att detta inte är mina ord utan endast en framställning av vad som framfördes vid tiden för sjukdomsklassificeringens införande. Jag står således inte bakom eller lägger värdering i argument som t.ex. är av uppfattningen att det finns en normal sexuell läggning och att homosexualitet är ett abnormtillstånd.

Victoria Wennerlund

14 maj 2015, Lund.

Förkortningslista

DiskL	Diskrimineringslag (2008:567)
LPT	Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
Prop.	Proposition
RD MAK	Riksdagens motioner, andrakammaren
RF	Regeringsformen (1974:152)
SFS	Svensk författningssamling
SL	Strafflag, 1864 års
SOU	Statens offentliga utredningar

Sammanfattning

Att homosexuella personer har varit utsatta för diskriminering och särbehandling är ett samhällsproblem som har funnits en lång tid. Redan i de svenska medeltida lagarna kunde man se att det fanns ett förakt mot homosexualitet då det var kriminaliserat. På 1700-talet fanns en rädsla för homosexualitet vilket syntes i 1734 års lag där man undvek att reglera otukttsbrott i form av homosexualitet för att på så vis inte fresta den svenska befolkningen att begå homosexuella handlingar. Homosexuella handlingar kom dock att återigen bli kriminaliserat i och med 1864 års strafflag.

I samband med avkriminaliseringen 1944 infördes en sjukdomsklassificering av homosexualitet. För oss idag kan ett sådant beslut framstå som osannolikt men vid tiden för införandet var en sådan sjukdomsklassificering väl motiverad. En tydlig distinktion gjordes mellan normal och anormal könsdrift där den anormala könsdriften ansågs vara samhällsfarlig ur ett antal synpunkter.

I och med att homosexualitet klassificerades som en sjukdom likt sinnessjukdom var staten berättigad att underställa homosexuella personer sinnessjukvård. Inrättelse på sinnessjukhus ansågs vara den enda tänkbara fungerande lösningen för att råda bot på existerande homosexualitet samt den enda lösningen för att undvika en spridning av homosexualitet. Syftet med inrättelsen på sinnessjukhusen runt om i Sverige var att återställa könsdriften till det normala. I många fall ansågs dock homosexualiteten vara en konstitutionellt betingad företeelse hos den intagne personen vilket resulterade i att sinnessjukvården inte sällan kom att vara tidsobestämd.

De behandlingsmetoder som användes för att återställa könsdriften till det som ansågs vara det normala kan i våra ögon idag framstå som mycket grymma då det förekom att homosexuella personer tvingades genomgå kastrering. Trots att kastrering endast skulle användas som en undantagsmetod ansågs det vara en effektiv behandling för att råda bot på den ”samhällsfarliga homosexualiteten” som det kom att kallas.

Sammanfattningsvis kommer denna uppsats att behandla de argument som lades fram vid införandet av sjukdomsklassificeringen av homosexualitet som skulle syfta till att ersätta den dåvarande kriminaliseringen därutav.

Summary

The fact that homosexual individuals have been targets for discrimination and special treatment is a social problem, which has been present for a long time. Homosexuality was criminalized in the Swedish Middle Ages, something that proves the early disdain against this group in society. In the 18th century, there was a fear of homosexuality present in the Swedish society. The Swedish law of 1734 avoided regulation of indulging in homosexual fornication. This was motivated with the fact that people, otherwise, would be tempted by these sorts of activities. In the Swedish Penal Code of 1864, homosexual actions were once again criminalized.

When homosexuality was decriminalized in 1944, a disease classification was introduced. This may seem improbable today, but during this time it was well motivated. A firm distinction was made between normal and abnormal sex instinct. The abnormal sex instinct was seen as a danger to society from multiple points of view.

Homosexuality was equated to mental diseases, which made it possible for the state to put individuals in to mental care. Treatment in mental hospitals was seen as the only solution to cure existing homosexuality and avoid spread of it.

The goal with the treatment was to restore the sex instinct to a normal state. However, in many cases, homosexuality was considered constitutional conditioned, which resulted in treatment for an indeterminate time.

The treatment methods used to restore sex instincts to a normal state may seem cruel today. An example of this is castration. Even though castration was supposed to be used as an exception during treatment, it was seen as an effective way to cure homosexuality, which was considered "a danger to the society".

To sum up, this essay will discuss the arguments used during the disease classification of homosexuality, which aimed to replace the current criminalization of it.

1. Inledning

Idag lever vi i en värld där vi stöter på flera hundratals, kanske till och med tusentals, människor varje dag. Idag lever vi i en värld där den juridiska situationen i Sverige inte inskränker eller ifrågasätter människors levnadsformer. Homosexualitet är på mycket god väg att bli en naturlig del av vår vardag och av vårt samhälle men så har det inte alltid varit. Bakom denna självklarhet, som till stor del råder i vårt samhälle idag, hittar vi århundraden av kriminalisering, särbehandling och förnedring som till sist mynnade ut i en frigörelse och ett omfattande reformarbete av de homosexuellas fri- och rättigheter.

1.1 Bakgrund

Av den svenska historien framgår det att homosexuella förhållanden och umgängen, till stor del, har varit kriminaliserat och dessutom belagt med dödsstraff under vissa tidsperioder. Ett tydligt exempel på detta är att homosexualitet ansågs vara ett brott mot naturen under medeltiden eftersom det inte var förenligt med Guds föreskrivna ordning.¹ Det var dock först in på 1600-talet som manlig homosexualitet blev straffbart i en allmän svensk lag och detta skedde i samband med att 1608 års appendix infördes.² Denna kriminalisering kom att bestå i drygt 300 år. Så sent som 1944 avkriminaliserades vuxen homosexualitet och därefter började ett stort reformarbete av homosexuella fri- och rättigheter att ta fart.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utreda och därefter analysera regeringens beslut att klassificera homosexualitet som en sjukdom som kom att vara till så sent som in på 1970-talet. Utredningen kommer ta sikte på de argument som användes vid genomförandet av beslutet.

I uppsatsens analys kommer dessa argument bl.a. att ställas i jämförelse med dagens diskrimineringslagstiftning samt dess föregångare och förarbetena därtill. Detta görs med syftet att vidga läsarens perspektiv och med syftet att skapa en bättre förståelse för den icke existerande rättsliga hållbarheten i de argument som framfördes i förhållande till dagens gällande diskrimineringslagstiftning.

¹ Rydström, J, *Sinners and Citizens – Bestiality and Homosexuality in Sweden 1880-1950*, 2001, s. 2.

² Häthén, C, *Stat och straff*, 2a upplagan, 2014, s. 104.

Som medel för att uppnå uppsatsens syfte används följande frågeställning: hur motiverades en sjukdomsklassificering av homosexualitet?

1.3 Avgränsning

Som framgår av uppsatsens frågeställning kommer utgångspunkten ligga i regeringens klassificering av homosexualitet som sjukdom. Detta avsnitt kräver en mindre redogörelse ur ett medicinskt perspektiv med medicinska begrepp.

Med hänsyn till uppsatsens frågeställning är det naturligt att uppsatsen endast kommer att utreda och analysera homosexualitet i Sverige vilket gör att all komparativ rätt därmed är utesluten. Vidare ligger fokus på att endast behandla homosexualitet men det krävs dock att paralleller dras till bisexualitet och heterosexualitet för att skapa ökad förståelse.

Som tidigare nämnts är det viktigt att läsaren får en optimalt rättvisande bild och att varje händelse i det förflutna sätts in rätt sammanhang. Därför kommer uppsatsen även att omfatta en kortare inledande historisk bakgrund av homosexuellas rättsliga ställning från och med det svenska medeltida samhället fram till andra hälften av 1900-talet. Detta avsnitt kommer dock vara av det kortare slaget då den homosexuella rättsliga utvecklingen i sig är ett mycket omfattande område. Trots detta omfattar uppsatsen ett kortare avsnitt om just homosexuellas historia då det är av betydelse för att förstå det rättsläge som rådde för tidpunkten för det aktuella beslutsfattandet.

1.4 Metod, teori och perspektiv

Då syftet är att utreda och därmed skapa en större förståelse i ämnet är uppsatsen skriven ur ett rättshistoriskt perspektiv. Tack vare det rättshistoriska perspektivet kommer uppsatsen att lyfta fram ett problem och detta problem kommer i sin tur att utredas ur ett kritiskt perspektiv.

För att besvara frågeställningen i denna rättshistoriska uppsats används sedvanliga juridiska metoden, rättsdogmatisk metod, som i korthet innebär att man använder sig av de allmänt accepterade rättskällorna.³ I uppsatsen används såväl dåvarande som nuvarande lagstiftning, förarbeten, sakkunnigas yttranden m.m. - d.v.s. en normativ metod.

³ Korling och Zamboni, *Juridisk metodlära*, upplaga 1:3, 2013, s. 21.

Som frågeställningen antyder ligger en konkret problemställning till grund för uppsatsen. Problemställningen är noga anpassad för just denna uppsats syfte och framtagen för att resultera i bästa möjliga svar på frågeställningen.

Rättskällorna används alltid i den rangordning som föreskrivs rättskällorna sinsemellan och ett mycket källkritiskt öga används för jämnan vid användningen. Det är således av stor betydelse för uppsatsens slutsats att hänsyn tas till objektivitet vid användning av rättskällor.

Uppsatsen omfattas av en diskursanalys som riktas in på begreppet ”varför”. Således kommer uppsatsen att redogöra *varför* den svenska historien ser ut som den gör och *varför* regeringen kom att klassificera homosexualitet som en sjukdom. Till följd av detta faller det naturligt att rådande samhällsstrukturer för tiden är relevant att behandla i uppsatsen för att skapa en större förståelse för läsaren.

1.5 Material

Då det i denna uppsats strävas efter att redogöra och besvara frågeställningen på ett optimalt och rättvisande sätt, har förarbeten, i form av statens offentliga utredningar (SOU), använts i störst utsträckning i uppsatsens avhandling. Flera olika beredningsgruppers utredningar har använts för att vidga perspektivet vilket har varit till fördel för uppsatsens analys. Andra förarbeten som har använts är t.ex. regeringens proposition om avkriminalisering av homosexualitet samt regeringens förslag till Allmän Criminallag från 1839. Förarbeten och riksdagstryck har status som erkänt pålitliga källor vilket gör att ingen vidare behandling av dessa källor krävs.

Även andra tryckta källor har legat till grund för denna uppsats. De tryckta litterära källorna som har använts har samtliga, efter noga granskning av ett källkritiskt öga, ansetts vara mycket pålitliga då majoriteten har varit skrivna av jurister och i synnerhet rättshistoriker.

Jens Rydströms doktorsavhandling, *Sinners and Citizens*, har varit vägledande i stor utsträckning då denna avhandling redogör för homosexualiteten i Sverige mellan 1880 – 1950. Denna källa anses vara mycket pålitlig då Rydströms syfte var att avlägga en doktorsexamen med avhandlingen. Dock har det varit av betydelse att uppmärksamma att avhandlingen även innehåller Rydströms personliga åsikter i vissa avseenden.

Till sist ska nämnas att även en ljudkälla har använts, nämligen radioprogrammet P3 Dokumentär. P3 Dokumentär har ansetts vara en pålitlig förstahandskälla i denna

uppsats då dokumentären behandlar och redogör nutidshistoria med hjälp av personer som varit med om den aktuella händelsen.

1.6 Forskningsläge

De senaste årtiondena har de homosexuella fri- och rättigheterna varit ett hett ämne som skapat stora samhällsdebatter. De homosexuellas situation i Sverige har även behandlats av ett antal forskare, både i rättshistoriskt syfte och i genusvetenskapligt syfte. En gemensam faktor för majoriteten av dessa samhällsdebatter och utredningar är att de är skrivna ur ett historiskt perspektiv. Avkriminaliseringen och frigörelsen har visat sig vara särskilt intressant för tidigare utredningar och granskningar. Detta beror troligen till stor del på att dessa händelser kan ses som ett uttryck för en första brytpunkt för homosexuellas rättigheter.

Genusvetaren Jens Rydström är en av många forskare som har behandlat ämnet och han avlade en avhandling i ämnet år 2001. Likt denna uppsats är Rydströms avhandling skriven ur ett historiskt perspektiv och avhandlingen behandlar homosexualitet i Sverige under tidsperioden 1880-1950. Avhandlingen behandlar och analyserar händelser som inträffade under den avgränsade tidsperioden genom att använda sig av utfärdade domar under den aktuella tidsperioden, rättspsykiatriska undersökningar, patientjournaler och tidningar av olika slag. Rydström behandlar synen på det han har valt att kalla ”onaturlig sexualitet” i Sverige.⁴

Till skillnad från Rydström och övriga forskare kommer denna uppsats att vara ytterligare avgränsad enligt vad som redogjordes ovan, se avsnitt ”1.3 Avgränsning”.

Det faktum att Rydström är professor i genusvetenskap är ytterligare en aspekt som ska behandlas i detta avsnitt. Denna uppsats är skriven ur en juridisk synvinkel och kommer därför att utreda de argument som framfördes i samband med införandet av sjukdomsklassificeringen på ett juridiskt sätt vilket skiljer denna uppsats från Rydströms avhandling.

1.7 Uppsatsens disposition

Uppsatsen kommer att inledas med en kortare, kronologiskt ordnad, redogörelse av homosexuellas rättsliga ställning i Sverige från medeltid fram till och med 1900-talets andra hälft, eftersom det var då reformarbetet för de homosexuellas rättigheter började

⁴ Rydström, J, a.a. 2001, s. 18 – 27.

ta fart. Därefter följer det avsnitt som är av mest betydelse för uppsatsen, nämligen en redogörelse av beslutet att sjukdomsklassificering av homosexualitet skulle ersätta den dåvarande kriminaliseringen.

Avhandlingen kommer även att beröra och redogöra för samhällsstrukturen för tiden och detta görs med syftet att skapa en större förståelse för läsaren.

Uppsatsen kommer att avslutas med ett avsnitt med analys och slutsatser. I detta avsnitt kommer det även att redogöras för den rättsliga hållbarheten i de argument som framfördes vid införandet av sjukdomsklassificeringen i förhållande till dagens lagstiftning ur ett antal synvinklar.

2. Avhandling

2.1 Homosexualitet ur ett historiskt perspektiv

2.1.1 De svenska medeltida lagarna

I de svenska medeltida lagarna likställdes homosexuella handlingar med tidelag. Den första lagen som reglerade samkönat umgänge var den äldre Västgöotalagen och denna lag var endast tillämplig på män. Som synes i exempelvis Södermannalagen, från 1300-talet, var dessa förbjudna handlingar, i stor utsträckning, skrivna ur ett manligt perspektiv då brotten endast ansågs kunna begås av män. Södermannalagen stadgade bl.a. att om en man hade oturen att hamna i synd med ett djur skulle både djuret och mannen begravas eller brännas eftersom de inte längre skulle få njuta av livet.⁵

Då landslagslagarna senare kom att ersättas av en rikstäckande lag på 1350-talet, Magnus Erikssons landslag som i sin tur ersattes av Kristoffers landslag år 1442, bestod denna manliga uppfattning i den svenska lagstiftningen ända fram till det att 1734 års lag trädde i kraft. Under 1600-talet förändrades synen på homosexualitet vilket resulterade i att både män och kvinnor kom att omfattas av förbudet mot samkönat sexualumgänge.

2.1.2 1734 års lag

1734 års lag reglerade inte brott mot naturen och sodomi på samma sätt som de medeltida lagarna. Det enda brott mot naturen som reglerades i lagen var tidelag. I förarbetena tycks förklaringen hittas till varför homosexualitet ej var kriminaliserat: genom att underlåta kriminalisering av homosexualitet undvek man även frestelsen därav.⁶

Det faktum att homosexualitet inte var kriminaliserat i 1734 års lag utgjorde dock inget hinder för domstolarna att fortsätta döma för sodomi. Ett 20-tal domar dömdes ut och samtliga domar gällde manlig homosexualitet men detta faktum utesluter inte att det även förekom kvinnlig homosexualitet.⁷

2.1.3 1864 års strafflag

Under 1800-talet uppstod ett behov av förnyad strafflag vilket resulterade i 1864 års strafflag. Denna lag kom att återigen reglera brott mot naturen likt de medeltida lagarna. Den nya bestämmelsen, 18 kap 10 § SL, reglerade de fall då en person utövade otukt

⁵ Rydström, J, a.a. 2001, s. 44 – 45.

⁶ Häthén, C, a.a. 2:a upplagan 2014, s. 166.

⁷ Rydström, J, a.a. 2001, s. 47.

med annan person. Denne skulle då dömas till straffarbete i högst två år. Som framgick av ordalydelsen var bestämmelsen könsneutral och var därmed tillämplig på likväl kvinnor som män.

Homosexualitet och otukt mot naturen ansågs utgöra moraliska brott. I förarbetena till 1864 års strafflag ansågs dessa två handlingar utgöra allvarliga brott mot *”en borgerlig ordning och goda seder synnerligen kränkande gerning”* och de skulle straffas *”efter den skadliga inflytelse de, i jmförelse med andra brott äga på samhällets wäl”*.⁸

2.2. Sverige under 1900-talets första hälft

Under 1900-talet skedde stora förändringar i det svenska statskicket och i samhällsstrukturerna. Efter ett århundrade som var präglad av missväxt och utvandring till Nordamerika kom 1900-talets första årtionden att byta riktning och det rådde befolkningsökning och minskad dödlighet. Tack vare industrialiseringen rådde det högkonjunktur fram till första världskrigets slut, 1918. Under 1920-talet drabbades Sverige dock av en omfattande arbetslöshet och likt resten av världen utgjorde inte Sverige något undantag till den världsomfattande depressionen och lågkonjunkturen som utlöstes på Wall Street i New York 29 oktober 1929.⁹

Under 1920-talet lade socialdemokraten Per Albin Hansson fram ett förslag som kom att väcka nya tankar i Sverige. Per Albin Hansson liknade Sverige vid ett hem för alla svenskar och detta hem kom att kallas *”Det svenska folkhemmet”* i vardaglig mun. Folkhemmet skulle ha till syfte att skydda alla svenska medborgare från vaggan till gravstenen med hjälp av politiken och genom olika politiska instrument.¹⁰ I och med att den svenska befolkningen skulle tillhandahållas ekonomiska bidrag av olika former började en oro att växa fram då det ansågs förkastligt att dessa resurser skulle läggas på personer som var avvikande i någon mening. Alkoholister, personer med funktionshinder och homosexuella ansågs vara avvikande från den svenska normen. I det svenska folkhemmet fanns det således en heteronorm och en bild av hur den svenska kärnfamiljen skulle se ut och i denna kärnfamilj fanns det inte utrymme för någon homosexualitet. Detta avvikande beteende ansågs inte vara något önskevärt och det skulle inte riskeras att föras vidare till nästkommande generationer.¹¹

⁸ *Förslag till allmän Criminallag*, Stockholm 1839, Motiver s. 68.

⁹ Stjernquist, Nils, *Tvåkammartiden – Sveriges riksdag 1867 – 1970*, 1996, s. 40 – 41.

¹⁰ Anders Isaksson, *Partiledaren*, 1996, s. 185 – 192.

¹¹ Lundborg, Herman, *Degenerationsfaran*, Svensk tidskrift, 1921, s. 275 – 285.

2.3 Regeringens klassificering av homosexualitet som sjukdom

2.3.1 Sjukdomsklassificering

2.3.1.1 Är homosexualitet en brottslig handling eller en sjukdom?

1932 var året då den första motionen, om att avkriminalisera 18 kap 10 § SL från 18 års ålder, kom från riksdagsmannen och professorn Vilhelm Lundstedt. Lundstedt var dock av den uppfattningen att homosexualitet skulle vara fortsatt straffbart för handlingar vidtagna gentemot personer mellan 15 och 18 år. Detta skulle dock inte gälla vid de situationer personerna i fråga var jämnåriga eller likvärdigt utvecklade.

En av de bakomliggande faktorerna för detta reformförslag var att homosexuella personer blivit utpressade i allt större utsträckning på grund av de rättsliga och politiska oroligheter som rådde under 1930-talet. Trots en icke kontinuerlig tillämpning av straffbudet ansåg Lundstedt att det vilade ett konstant hot över de homosexuella. Kriminaliseringen gjorde att homosexuella män och kvinnor befann sig i en situation som Lundstedt inte ansåg var hållbar då pengautpressning och hot om angivelse blev allt vanligare. Lundstedt angav vidare att straff på grund av en homosexuell handling knappast skulle leda till att vederbörande skulle upphöra eller förminska sitt homosexuella beteende eftersom handlandet var i enlighet med vederbörandes natur. Kriminaliseringen skulle, enligt Lundstedts motion, även påverka homosexuellas sociala situation då homosexualitet ansågs vara moraliskt förkastligt av andra icke-homosexuella människor.¹²

Som en bilaga till motionen bifogades en anonymt skriven uppsats om homosexualitet, vars innehåll intygats av psykiatriprofessorn Bernhard Jacobowsky vid Uppsala Universitet. Av uppsatsen framgick att homosexualitet var en konstitutionellt betingad företeelse som var antingen medfödd eller ärvd och det berodde på avvikelser i könskörtlarnas funktion. Vidare föreskrevs det att varje människa bar på bisexuella anlag och att vissa könsorgan förblev utvecklade hos t.ex. män medan samma organ kunde slå ut i full blom hos kvinnor och detta eftersom olika kön avsöndrar olika hormoner som i sin tur leder till olika kroppsutveckling. Vetenskapen om att alla foster bar, vid bukryggen intill ryggraden, på samma anlag menades vara förklaringen till varför mannens testiklar innehöll kvinnliga könsceller och kvinnans äggstockar innehöll manliga könsceller. På detta vis menade den bifogade uppsatsen att bisexualitet uppstod. Med hänsyn till detta drogs slutsatsen att homosexualitet, i majoriteten av fallen, härstammade ur den medfödda abnormen i könskörtlarnas inresekretoriska funktion.¹³

¹² Motioner andra kammaren (RD MAK), band 1 nr. 15 samling 9, 1933, s. 1 – 2.

¹³ RD MAK, 1933, s. 3 – 4.

Denna motion underställdes dock aldrig riksdagen på rekommendation av lagutskottet. Trots detta har Lundstedts motion varit av stor betydelse för reformarbetet för de homosexuellas rättigheter då nya tankar växte fram. Det kom dock att dröja ytterligare drygt ett decennium innan avkriminaliseringen blev realitet men 1 juli 1944 trädde slutligen regeringens beslut igenom där en generell avkriminalisering av homosexualitet ersattes av sjukdomsklassificering.¹⁴ Homosexualitet fördes in i Socialstyrelsens sjukdomsklassifikation under koden 302,00. I detta sjukdomsregister likställdes homosexualitet med en mental rubbning och stod under samma avsnitt som antisocial störning och schizofreni.¹⁵

2.3.1.2 Homosexualitet: ett fall för medicinsk bekämpning

Något år efter att Lundstedt, genom sin motion, tog upp ämnet om avkriminalisering och eventuell sjukdomsklassificering tillfrågades medicinalstyrelsen, av regeringen, att utreda huruvida homosexualitet utgjorde sjukdom eller inte. 24 oktober 1935 avgav medicinalstyrelsen ett yttrande i frågan där styrelsen hänvisade till psykiatriprofessorn Viktor Wigerts framställan.

Wigert framlade i sin framställan att homosexualitet var en drift hos vissa individer som antingen kunde uttryckas eller som kunde ligga latent under livets gång. Framställningen hänvisade till vetenskapen om de dubbla anlagen, d.v.s. både manligt och kvinnligt anlag, hos foster. Det ena eller det andra anlaget blev sedan dominerande i takt med fostrets utveckling men trots detta försvann inte det icke-dominerande anlaget helt och hållet. Detta icke-dominerande könsanlag, menade Wigert, kom att bli av stor betydelse senare i livet, nämligen vid könsmodnaden. Pubertetsåldern ansågs vara en skör period i livet och individer i denna ålder var, i stor utsträckning, mottaglig av yttre faktorer och Wigert menade att förvirringen och osäkerheten angående sexualiteten kan tänkas ligga i det dubbla könsanlaget.¹⁶ Synnerligen den manliga homosexualiteten ansågs vara utbredd och skadlig i pubertetsåldern.¹⁷

Vidare framlades även de två olika aspekterna på homosexualitetens uppkomst i Wigerts framställning – å ena sidan den Hirschfeldska läran, å andra sidan Kraepelins lära och psykoanalytiska skolans lära. I den förstnämnda teorin betraktades homosexualiteten som något som styrdes av konstitutionella faktorer och där psykiska förhållanden

¹⁴ RD MAK, 1933 s. 6 och Rydström, J, a.a. 2001, s. 179.

¹⁵ P3 Dokumentär, Sara Lundin, *Ockupationen av socialstyrelsen*, 2009.

¹⁶ Wigert, Viktor, *Homosexualitet ur medicinsk synpunkt, 1935*, s. 103 – 104.

¹⁷ Wigert, V, a.a. 1935, s. 104 – 107.

inte var av betydelse. Den Kraepelinska läran hade sin grund i att homosexualitet utvecklades av manipulationer under den kritiska perioden, puberteten, medan den psykoanalytiska skolan menade att homosexualitet grundade sig i psykiska upplevelser från de första levnadsåren som barn.¹⁸

Oavsett vilken lära som låg till grund för homosexualitetens uppkomst, menade Wigert, att det var viktigt att inte betrakta homosexualitet som en enhetlig sjukdom. Istället skulle homosexualitet betraktas som olika dylika sjukdomar med gemensamt synliga symptom. Oavsett grunden till homosexualitet ansåg Wigert det var en självklarhet att homosexualitet krävde medicinsk bekämpning eftersom han ansåg att homosexualitet var ett abnormtillstånd där risken fanns för att skada homosexuella individers omgivning och samhället. Behandlingen skulle syfta till att återställa könsdriften från den abnormala homosexualiteten till den normala heterosexualiteten och tillvägagångssättet skulle bestå dels av psykoterapi – så som hypnos, psykoanalys etc. – dels kroppslig behandling. Kroppslig behandling skulle dock endast komma att användas som ett undantagsfall då det rörde sig om ingrepp av större slag, så som kastrering. Trots att det redan vid tiden ansågs vara en radikalåtgärd användes dessa metoder och enligt Wigert hade dessa grymma metoder haft stora framgångar i bl.a. Schweiz och Danmark.¹⁹

Genom hänvisning till professor Wigert tog medicinalstyrelsen sin ståndpunkt i att varje människa tilldelades ett biologiskt kön, man eller kvinna, men varje människa bar på bisexuella anlag – dock i större eller mindre utsträckning.

Vidare menade medicinalstyrelsen att människas sexualitet utvecklades i takt med åldern och styrelsen framställde i sitt yttrande att vissa människor hade ett utvecklade anlag till det motsatta könet vilket innebar att dessa människors sexuella dragning inte var kopplad till fortplantningen utan istället attraherades dessa människor till samma kön. Medicinalstyrelsen beskrev detta beteende som en avvikande utveckling. Denna avvikande utveckling kunde bero på yttre faktorer, menade styrelsen, och de betonade vikten i att förebygga och skydda särskilt utsatta personer – d.v.s. presumtiva homosexuella – för dessa yttre påverkningar. Homosexualitet ansågs enligt medicinalstyrelsen och professor Wigert vara ett resultat av en biologisk och en social företeelse. I och med att homosexualitet kunde framkallas av sociala faktorer var medicinalstyrelsen av den uppfattningen att homosexualitet gentemot barn och ungdomar, upp till 20 år, skulle vara fortsatt kriminaliserat då de var i behov av ett större skydd mot samhället. Styrel-

¹⁸ Wigert, V, a.a. 1935, s. 108 – 109.

¹⁹ Wigert, V, a.a. 1935, s. 111 – 112.

sen var också av den uppfattning att kriminalisering möjligen var fel uttryck då homosexuella handlingar gentemot barn och ungdomar inte skulle vara straffbart i samma bemärkelse som tidigare utan vederbörande som begått dessa abnormala handlingar skulle istället omhändertas och underställas behandling likt personer som diagnostiserats med psykisk sjukdom. En person som vidtog homosexuell handling gentemot annan person under 20 år skulle enligt styrelsen undersökas enligt sinnessjuklagen på grund av psykisk abnormitet. Underställelse av sinnessjuklagen på grund av homosexuella handlingar skulle komma att kräva partiella ändringar av sinnessjuklagen. Anledningen till att vederbörande person skulle underställas behandling hade sin grund i recidivfaran eftersom homosexualiteten ansågs vara en social anormal företeelse trots att den var biologiskt betingad menade styrelsen i sitt yttrande.²⁰

Medicinalstyrelsen var således av den uppfattningen att homosexualitet utgjorde ett avvikande beteende och det skulle därmed likställas med sinnessjukdom. Homosexualitet utgjorde en sjukdom, inte ett juridiskt problem, och det skulle behandlas därefter.²¹

I samma utredning fick även sakkunniga på området möjlighet att uttala sig i frågan. De sakkunniga inledde med att konstatera att den medicinska forskningen visade att homosexualitet högst sannolikt var en medfödd defekt vilket i sin tur ansågs vara förklaringen till varför ett straffbud inte utgjorde ett större hot.

Beredningen var av uppfattningen att homosexuella handlingar inte var av samhällsfarlig art med undantag för de fall då handlingar med homosexuellt inslag riktades mot barn eller ungdomar. Barn och ungdomar bedömdes vara särskilt mottagliga av yttre faktorer och riskerades således att omlägga den sexuella driften från det normala heterosexuella till det anormala homosexuella. De sakkunnigas beredning betonade vikten av vidtagandet av repressiva åtgärder i dylika fall, d.v.s. handlingar med samhällsfarliga yttringar. Den enda lämpliga åtgärden var kriminalisering av otukt med barn under 20 år ansåg, i enlighet med medicinalstyrelsen, de sakkunniga. I de fall de två personerna var jämnåriga och likvärdigt utvecklade skulle straffrihet bli aktuellt.

Beredningen tillstyrkte dock inte medicinalstyrelsens ståndpunkt om att homosexualitet under alla omständigheter skulle likställas med sinnessjukdom. Grunden för denna skiljaktighet var dels att personer med normal könsdrift begick homosexuella handlingar

²⁰ SOU 1935:68 s. 78 – 80.

²¹ Rydström, J, a.a. 2001, s. 180.

ar, dels att en sådan diagnostisering inte skulle vara förenlig med gällande rättspsykiatriska principer.²²

2.3.2.3 Bekämpandet av den samhällsfarliga homosexualiteten

I början av 1941 kom ytterligare en statlig utredning, SOU 1941:3. Denna gång var det psykiatriprofessorn Alfred Petrén som låg bakom utredningen som behandlade homosexualitet ur ett samhällsfarligt perspektiv och hur denna skulle bekämpas. Petrén var av den uppfattningen att då det förelåg en recidivrisk var utdömande av straff helt utan mening om ingen efterföljande skyddsåtgärd vidtogs. I och med detta menade Petrén att det endast fanns en möjlig lösning för att minska risken för återfall i de fall det rörde sig om medfödd homosexualitet, nämligen tidsobestämt omhändertagande på lämplig anstalt eftersom sexualdriften förväntades vara den samma även efter en eventuellt strafflig sanktion. I de fall det rörde sig om homosexuella handlingar av en person med normal könsdrift ansåg dock Petrén inte det finnas anledning att anta att vederbörande person var sinnessjuk eller behäftad med abnorm könsdrift. Petrén betonade således sin skiljaktiga mening från medicinalstyrelsens ståndpunkt, som innebar att den som vidtog homosexuell handling gentemot annan som ej fyllt 20 år automatiskt borde underställas behandling på sinnessjukhus, eftersom statistiken från tiden visade att majoriteten av de som blivit tilltalade för homosexuella handlingar var bisexuella vilket i sin tur innebär att majoriteten således inte var homosexuell av konstitutionell art. Petrén menade istället att det skulle vara tillräckligt med villkorlig dom för de bisexuella som vidtog homosexuella handlingar. För de som var heterosexuella men under vissa omständigheter begick homosexuella handlingar ansåg Petrén att det inte heller fanns anledning att underställa vederbörande vård på sinnessjukhus utan straff skulle istället utdömas.²³

Däremot lade Petrén fram ett förslag om en utvidgning av den obligatoriska rättspsykiatriska undersökning som fanns i sinnessjuklagen. Förslaget innebar att den obligatoriska undersökningen inte endast skulle omfatta sinnessjuka och sinnesslöa utan undersökningen skulle fungera som en åtgärd för att bekämpa den samhällsfarliga homosexualiteten. Således, menade Petrén, skulle den obligatoriska undersökningen enligt sinnessjuklagen även omfatta samtliga som blivit tilltalade för homosexuell handling.

Petrén lade även fram i sin utredning att majoriteten av de som blev tilltalade för homosexuella handlingar inte utgjorde en asocial grupp av människor. Dock var det

²² SOU 1935:68, s. 81 – 84.

²³ SOU 1941:3, s. 7 – 10.

frekvent återkommande att det rörde sig om bisexuella personer med alkoholmissbruk där de homosexuella handlingarna vidtogs under alkoholens inverkan. Denna grupp av människor skulle istället underställas alkoholistvård för att bekämpa de samhällsfarliga yttringarna som de homosexuella handlingarna medförde.

Slutligen framhöll Petrén att övrig homosexualitet, som härstammade ur anormal könsdrift, lämpligast skulle bekämpas med omhändertagande inom sinnessjukvården och att denna vård skulle vara tidsobestämd. Ett förslag om att den homosexuellt tilltalade skulle bli straffrifyklarad med företräde för omhändertagande inom sinnessjukvården lades fram, om sådant omhändertagandet ansågs vara den mest lämpliga åtgärden för att bekämpa handlingens samhällsfarliga yttringar.²⁴

Senare samma år avgav strafflagsberedningen ett utlåtande, i SOU 1941:32, angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. Syftet med utredningen var för strafflagsberedningen att fatta ståndpunkt huruvida homosexualitet borde eller icke borde vara kriminaliserat under alla förhållanden.²⁵ I enlighet med professor Wigers mening inledde strafflagsberedningen med att konstatera att det fanns tre typer av sexuella läggningar: konstitutionellt homosexuella, bisexuella med partiella homosexuella drag samt personer som saknar homosexuell läggning.²⁶

I utredningen lades fram att majoriteten av den svenska befolkningen föraktade homosexualitet och att homosexualitet väckte avskyvärda känslor. För att skydda samhället mot den samhällsfarliga homosexualiteten, menade strafflagsberedningen, krävdes att åtgärder vidtogs. Det skulle röra sig om åtgärder som förhindrade expansionen av homosexualiteten och det mest effektiva ansågs vara kriminalisering under alla förhållanden.

Likt tidigare utredningar var strafflagsberedningen dock av den uppfattningen att straff gentemot konstitutionell homosexualitet var meningslös då önskade resultat skulle förbli ouppnådda. Vetskapen om straffbudet skulle emellertid, i större utsträckning, medföra vidtagande av försiktighet vilket i sin tur skulle leda till hemlighetsmakeri i de homosexuella kretsarna. Strafflagsberedningen var istället av den uppfattningen att det var domstolens uppgift att besluta om den mest lämpliga åtgärden med hänsyn till brottets beskaffenhet och vederbörandes särart istället för att vederbörande borde underställas sinnessvård för de fall otukt begåtts med person under 20 år, se Petréns förslag ovan.

²⁴ SOU 1941:3, s. 18 – 20.

²⁵ SOU 1941:32, s. 13.

²⁶ SOU 1941:32, s. 9.

Beredningen ansåg att kriminalisering endast skulle ligga för handen under vissa omständigheter, så som t.ex. när homosexualiteten hotade ungdomars sunda och normala utveckling.²⁷

För att fastställelse av handlingens beskaffenhet och art skulle ske så tidigt som möjligt menade beredningen att läkarundersökning av vederbörande, som begått homosexuell handling, skulle göras redan under polisutredningen. Genom att medicinsk behandling, så som kastrering, genomfördes i ett tidigt stadium menade strafflagsberedningen, i sin utredning, att detta skulle leda till att åtalseftergivelse på grund av saknad nödvändighet av åtal skulle bli aktuellt. Kastrering ansågs vara mer effektivt än straff med hänsyn till recidivrisken. En annan effektiv åtgärd som beredningen lade fram för att motverka recidivfaran var inrättelse på sinnessjukhus. I de fall åtalseftergift blev aktuellt skulle dock stor hänsyn tas till allmänintresset av att få målet prövat. Åtalseftergift skulle endast vara tillämplig i de fall där recidivfaran endast var att se som liten.²⁸

²⁷ SOU 1941:32, s. 14 – 17.

²⁸ SOU 1941:32, s. 33 – 35.

3. Analys

3.1 Inledning

Av det som ovan framställts följer det naturligt att denna uppsats bjuder in till diskussion om huruvida regeringens beslut beträffande sjukdomsklassificering av homosexualitet hade varit rättsligt hållbart i förhållande till dagens lagstiftning. Denna fråga ska nu besvaras ur olika synvinklar och de argument som framställdes i samband med införandet av homosexualitetens sjukdomsklassificering kommer att användas som utgångspunkt i diskussionen. Som synes härstammade stor del av argumenten från samma roten grenade därefter ut i olika modifieringar.

3.1.1 Diskriminering hänförlig till sexuell läggning

Vårt samhälle idag präglas av att se till att åtskillnad ej förekommer på ett sätt som skulle kunna uppfattas vara diskriminerande på något av de sociala planerna i vårt samhälle. I begreppet ”diskriminering” ligger den allmänna uppfattningen och innebörden av att en negativt menad distinktion görs av en fundamental egenskap hos den diskriminerade personen, så som distinktion p.g.a. sexuell läggning.

En av de lagstiftningar som idag skulle tänkas kunna sätta stopp för en sådan behandling av homosexualitet som skedde i Sverige efter dess avkriminalisering hade varit dagens Diskrimineringslag (2008:567).²⁹ Denna lag syftar till att motverka diskriminering på grund av de sex diskrimineringsgrunder som anges i lagen, varav en utgör sexuell läggning. Enligt ordalydelsen i 1 kap 5 § 5p DiskL omfattas homosexualitet, bisexualitet och heterosexuellitet av skyddet. För att diskriminering ska ha skett måste alltid en jämförelse ske med en jämförbar situation.

I den ovan behandlade situationen blev endast homosexuella, och därmed inte heterosexuella, särbehandlade till deras nackdel. Av detta konstaterande framstår det nu som tydligt att diskriminering av homosexuella enligt dagens lagstiftning skedde då homosexuella och heterosexuella i övrigt kan anses befinna sig i en jämförbar situation.

Ett argument som framfördes vid flera tillfällen var att kriminalisering av homosexualitet inte var effektivt om inte en eller flera efterföljande skyddsåtgärder vidtogs eftersom recidivfaran låg kvar. För att undvika återfall argumenterades det istället för att homosexualiteten krävde medicinsk bekämpning för att återställas och därmed övervin-

²⁹ DiskL i fortsättningen.

nas. Vad var det som skulle bekämpas? Jo, det som skulle bekämpas var det abnormtillstånd som homosexualiteten ansågs vara.

Genom att klassificera homosexualitet likt regeringen gjorde i samband med homosexualitetens avkriminalisering skapas en tydlig distinktion mellan å ena sida heterosexualitet och å andra sidan homo- och bisexualitet. Som ovan framställts i avhandlingen användes termerna ”normal könsdrift” och ”avvikande” eller ”anormal könsdrift” vid införandet av sjukdomsklassificeringen. Detta tyder på att syftet med en sådan klassificering, som skulle ersätta kriminaliseringen av homosexualiteten, således var att åtskilja det anormala från det normala – att åtskilja homosexualiteten från heterosexualiteten. Det tyder även på att det fanns ett medvetande om en sådan distinktion gjordes men trots detta var det inget som satte stopp för regeringens beslutsfattande. En sådan handling hade med störst sannolikhet inte kunnat genomföras idag då en sådan klassificering och distinktion av det normala och anormala i hög grad hade ansetts diskriminera var mans rätt till att fritt uttrycka sin sexuella läggning.

Ovan konstaterades nyss att en sådan sjukdomsklassificering som gjordes av homosexualiteten under 1930- och 1940-talet inte hade kunnat genomföras i dagens Sverige då ett sådant beslut hade stått i strid med gällande diskrimineringslagstiftning. Detta konstaterande väcker vidare frågan om regeringens beslut om sjukdomsklassifikationen även stod i strid vid tiden för införandet av sjukdomen? Detta svar är dock nekande och har sin grund i att någon diskrimineringslagstiftning med skydd för diskriminering av sexuell läggning inte fanns för tiden.

Det var så sent som år 1999 som sexuell läggning för första gången blev en diskrimineringsgrund i svensk lagstiftning. Till skillnad från dagens heltäckande diskrimineringskydd omfattade dock denna ursprungliga diskrimineringslagstiftning endast diskriminering av sexuell läggning i arbetslivet.³⁰ Sexuell läggning ansågs vara en privatsak som inte under några som helst omständigheter skulle beaktas av arbetsgivaren då det ej var av betydelse för arbetslivet. Diskriminering av sexuell läggning i arbetslivet skulle således förbjudas. Det ansågs finnas ett behov av skydd för att bevara den sexuella läggningen som en privatsak. Skyddet skulle omfatta homosexualitet, bisexualitet och heterosexualitet då majoriteten av individerna kunde känna tillhörighet till någon av dessa tre sexuella läggningar. Enligt förarbetenas utredningar var det främst homosexuella som blev motivet för särbehandling på grund av sin sexuella läggning på

³⁰ Lag (1999:133) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning.

arbetsmarknaden. Vidare fanns uppfattningen att både homosexuella och bisexuella inte sällan bemöttes med fördömande attityd av samhället vilket enligt förarbetena till 1999 års lag hade resulterat i att allt fler homo- och bisexuella börjat dölja sin sexuella läggning istället för att riskera bemötas av sådana attityder.³¹

Följaktligen kan konstateras att införandet av sjukdomsklassificeringen inte stod i strid med någon diskrimineringslagstiftning vid tiden för införandet då sådan lagstiftning saknades.

3.1.2 Tidsobestämd behandling

Som tidigare framställts argumenterade även professor Petrén för att en sådan medicinsk behandling skulle vara tidsobestämd med syfte att minska risken för återfall. Den homosexuelle skulle därmed underställas medicinsk behandling tills det att könsdriften var återställd till det som ansågs vara det normala. I de fall homosexualiteten var konstitutionellt betingad innebar detta att behandlingen kunde komma att vara livslång. En sådan behandling skulle kunna likställas med vad vi idag kallar för psykiatrisk tvångsvård eftersom många av de homosexuella som underställdes vården inte hade samtyckt till den behandling de underställdes. Hade argument av denna typ varit rättsligt hållbart i förhållande till dagens lagstiftning? Troligtvis inte. Först och främst ska framhållas att tvångsvård idag på grund av homosexualitet aldrig hade blivit aktuellt då homosexualitet inte utgör en sjukdom men trots detta ska ett resonemang framföras i det följande. Idag reglerar Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård³² situationen då en person underställs psykiatrisk vård utan lämnat samtycke från vederbörande. Den psykiatriska tvångsvården syftar idag till att vara en tidsbestämd behandlingsmetod som ska användas som ett undantag istället för huvudregel.³³ Att homosexuella underställdes sinnessjukvård, utan samtycke och tidsbegränsning, kan följaktligen idag anses strida mot en rad olika principer i gällande lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård. De homosexuella kan i viss mån anses ha förvarats på sinnessjukhusen för att samhället på så vis skulle undanröja faran och undvika att homosexualiteten spreds vidare. Med förvarats menas i detta sammanhang att sinnessjukhusen fungerade likt ett mildare fängelse så att staten och samhället på så vis kunde hålla homosexualitetens spridning i schack. Behandlingen av det homosexuella abnormtillståndet var i många fall tidsobestämt vilket talar för att

³¹ Prop. 1997/98:180, s. 11 – 20.

³² LPT i fortsättningen.

³³ Prop. 1990/91:58, s. 4.

en sådan förvaring av homosexuella personer faktiskt pågick. Idag finns det krav på att en vårdplan ska upprättas i samband med underställelse av psykiatrisk tvångsvård, 16 § LPT. Tvångsvården ska även upphöra när det inte längre finns förutsättningar för sådan längre, se 27 § LPT.

Samtidigt som detta resonemang framförs kan det även argumenteras för att behandlingen som utfördes är rättsligt hållbar i förhållande till dagens tvångsvårdslagstiftning. Med det faktum att homosexualitet för tiden var en erkänd sinnessjukdom kan det argumenteras för att vården var nödvändig så länge förutsättningarna för sinnessjukvård var uppfyllda, jfr ovan nämnda bestämmelse 27 § LPT. Att behandlingen då var tidsobestämd kanske hade kunnat rättfärdigas med att patienten i fråga fortfarande uppfyllde förutsättningarna för tvångsvård eftersom denne fortfarande visade homosexuella tendenser. Denna tankegång förutsätter dock att homosexualitet utgör en sinnessjukdom vilket ej är fallet idag och därför är inte detta resonemang att föredra.

Med de nu ovan framställda resonemangen framstår det tydligt att den tidsbestämda behandling som pågick runt om i Sverige med syfte att råda bot på homosexualiteten inte hade varit förenligt med dagens gällande lagstiftning.

3.1.3 Kroppsliga ingrepp

Ytterligare en aspekt som denna analys ska behandla är de grymma behandlingsmetoder som utfördes gentemot de homosexuella som var intagna på sinnessjukhusen. Som tidigare framställdes var det vanligt förekommande att homosexuella behandlades med psykoanalys eller hypnotisering med syftet att återställa könsdriften till det som ansågs vara det normala. Dessa två behandlingsmetoder ska inte behandlas vidare i denna analys utan denna analys kommer enbart ta sikte på den radikalåtgärd som vidtogs. Även om vårdgivarna för tiden var väl medvetna om att kroppsliga ingrepp endast skulle användas som undantag förekom det att homosexuella tvingades genomgå kastrering för att på så vis förhindra att homosexuella tendenser eventuellt gick i arv samt att de homosexuella drifterna försvann genom kastreringen. Sterilisering och kastrering motiverades och rättfärdigades i många fall av folkhälsan. Även det svenska folkhemmet, vars syfte var att skydda svenska medborgare från vaggan till graven med hjälp av bidrag, motiverade sterilisering till en viss grad. Steriliseringslagen från 1934 tillät sterilisering utan samtycke i de fall då vederbörande ansågs vara inkapabel att förstå innebörden av det kroppsliga ingreppet. Det som motiverade denna typ av tvångs-ingrepp var bl.a. ras-

biologiska och sociala motiv. Staten ville till viss mån säkerställa att bidragen endast delades ut så att de hamnade i rätta händer.³⁴

Hur ställer sig en sådan behandling till dagens gällande rätt? Att en person skulle tvingas genomgå kastrering eller sterilisering på grund av sin sexuella läggning låter överkligt i våra öron idag men riktigt så långt från verkligheten är det inte. Tvångssterilisering har förekommit i svensk lagstiftning även så sent som in på 2000-talet, dock inte på grund av den sexuella läggningen. En parallell kommer nu att dras till tvångssterilisering i nutid. För att genomgå könskorregering enligt lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall var det tidigare krav på att vederbörande person hade genomgått sterilisering för att vara berättigad könsbyte. 1 juli 2013 togs dock detta krav på sterilisering bort från svensk lagstiftning genom SFS 2013:405 vilket innebar att den sista regleringen som tillät tvångssterilisering i Sverige försvann.

Tvångssterilisering av homosexuella skulle således idag strida mot ett par olika gällande bestämmelser. Först och främst skulle det stå i grav strid med de mänskliga rättigheterna då var och en är skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp, jfr 2 kap 6 § RF. Det skulle även stå i strid med rådande lagstiftning om tvångssterilisering eftersom sådan är förbjuden under alla omständigheter. Med hänvisning till ovan resonemang om diskriminering på grund av sexuell läggning skulle en tvångssterilisering av homosexuella även stå i strid med diskrimineringslagstiftningen då homosexuella skulle bli särbehandlade till deras nackdel.

3.1.4 Att se till barnets bästa

Att barn och ungdomar ansågs vara mycket skyddsvärda intressen var ytterligare ett argument som förekom ideligen. Eftersom barn och ungdomar menades varas särskilt mottagliga av yttre faktorer ansågs det vara av stor vikt att skydda dessa från eventuella frestelser och därmed undvika att den eventuella homosexuella könsdriften utvecklades. Än idag anses barn och ungdomar vara mycket skyddsvärda intressen vilket gör att detta argument har viss rättslig hållbarhet även i förhållande till dagens lagstiftning. I samtliga situationer där barn, d.v.s. den som är under 18 år, är involverad ska hänsyn alltid tas till barnets bästa. Än idag är vi av uppfattningen att barn är sårbara vilket kräver utökad skydd och därför ska barnets bästa alltid sättas i det främsta rummet.³⁵ Det är dock viktigt att betona att det nu sagda resonemanget om rättslig hållbarhet i förhållande till da-

³⁴ SOU 2000:20, s. 15.

³⁵ Jfr. art. 3 FN:s konvention om barnets rättigheter.

gens lagstiftning endast gäller i avseendet att skydda barnet och att se till barnets bästa vid beslutsfattande. Argumentet om barn och ungdomar som framfördes i samband med sjukdomsklassificeringen är således inte rättsligt hållbart i övrigt – jämför t.ex. det ovan framförda resonemanget om diskriminering.

3.1.5 Homosexualitet och framtiden

För många av oss är det en självklarhet att alla människor ska åtnjutna samma rättigheter oavsett sexuell läggning men trots detta utsätts homosexuella, bisexuella och transsexuella fortfarande för diskriminering och hatbrott. Rättigheterna för homosexuella är under ständig utveckling och det är ett område som blir allt mer och mer prioriterat i vårt samhälle. De senaste årens utveckling har bland annat resulterat i att homosexuella par får ingå äktenskap likt heterosexuella par och, som tidigare nämnts, att diskriminering på grund av sexuell läggning är förbjudet på alla plan. Hur kan det tänkas se ut i framtiden? I skrivande stund pågår en strategi av regeringen med syfte att öka kompetensen om det som idag kallas hbt – homo-, bi- och transexualitet – och hbt-personers levnadssituation. Vikten i att öka samhällets kompetens avspeglas i strategins vida tillämpningsområde då den tar sikte på allt från sociala tjänster till familjelivet och det kulturella planet i Sverige.³⁶ Som framställts i denna uppsats har homosexuella personer i alla tider levt under ständigt förakt. Vad har egentligen detta förakt och avsky grundat sig i? En möjlig faktor är okunskap. Bristande och felaktig kunskap om vad homosexualitet egentligen är för något kan ha skapat och utvecklat någon form av rädsla för det som har ansetts vara annorlunda. Denna rädsla och okunskap har sedan kommit att prägla generation efter generation vilket kan vara den bidragande orsaken till att det överhuvudtaget görs, och har gjorts en lång tid, en distinktion mellan det som anses vara en normal sexuell läggning och det som anses vara en anormal sexuell läggning. För att råda bot på detta samhällsproblem och den okunskap som råder krävs att okunskapen ersätts med kunskap.

Framtiden må se ljus ut för homosexuellas lika rättigheter men en viktig beståndsdel i en sådan utveckling är en förändring av samhällets attityd gentemot homosexuella personer.

³⁶ Kulturdepartementet, *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, konsidentitet eller könsuttryck*, 2014, s. 5.

4. Slutsatser

Med hänvisning till vad som ovan framställts och analyserats kommer uppsatsens frågeställning att besvaras i följande stycke. Den aktuella frågeställningen ledde in uppsatsen i en diskussion huruvida de argument som framfördes i samband med sjukdomsklassificeringen av homosexualitet har eller hade rättslig hållbarhet i förhållande till såväl dagens som den dåvarande lagstiftningen. Ovan har det blivit utrett vilka effekter sjukdomsklassificeringen av homosexualiteten medförde. Det har även konstaterats att den behandlingen av homosexuella personer som utfördes i Sverige för tiden till stor del inte hade varit rättsenlig i förhållande till dagens lagstiftning då behandlingen hade stått i strid mot en rad olika rättsliga principer.

En första aspekt som ställdes i jämförelse med dagens lagstiftning var den särbehandling av homosexuella personer som pågick. Enligt dagens gällande rätt är en sådan negativt menad särbehandling av homosexuella personer att se som diskriminering på grund av sexuell läggning vilket idag är förbjudet under alla omständigheter. Det konstaterades även att den särbehandling som pågick inte kan anses ha varit diskriminerande för tiden då sådan diskrimineringslagstiftning saknades.

Uppsatsen har även behandlat den tidsbestämda behandlingen som homosexuella personer i många fall underställdes i syfte att bekämpa homosexualiteten samt de grymma behandlingsmetoder som användes i samband med den tidsbestämda behandlingen. Inte heller en sådan behandling har ansetts vara förenlig med dagens tvångsvårdslagstiftning då denna bland annat förutsätter att en vårdplan upprättas i samband med underställelse av tvångsvård. Idag ska tvångsvården även avslutats omedelbart då förutsättningarna för sådan vård inte längre uppfylls.

En av de grymma behandlingsmetoder som förekom var tvångssterilisering. Ovan konstaterades det att ett sådant radikalt ingrepp inte hade fått genomföras idag då tvångssterilisering bland annat förbjöds under samtliga omständigheter år 2013.

Den aspekt som har behandlats i uppsatsens analys och som har mest rättslig hållbarhet i förhållande till dagens lagstiftning är de argument om barn och ungdomar som skyddsvärda intressen som framfördes i samband med avkriminaliseringen av homosexualiteten. Än idag är vi av uppfattningen att barn, utan några som helst undantag, alltid ska sättas i främsta rummet. Dock konstaterades det även att de argument angående barnens skyddsvärda intressen som framfördes i samband med avkriminaliseringen och införandet av sjukdomsklassificeringen innehöll andra brister.

Avslutningsvis spekulerades det om homosexuellas rättigheter i framtiden och hur en utveckling till det bättre av dessa kan komma att se ut. Det konstaterades att en möjlig faktor till homosexuellas utsatta levnadssituation kan vara okunskap därutav. I skrivande stund pågår en omfattande satsning, utförd av regeringen, där syftet är att sprida information för att öka kompetensen om den utsatta levnadssituationen hbt-personer befinner sig i än idag.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Propositioner

Prop. 1990/91:58 – Om psykiatrisk tvångsvård, m.m.

Prop. 1997/98:180 – Lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning

Prop. 2007/08:95 – Ett starkare skydd mot diskriminering

Statens offentliga utredningar

SOU 1935:68 – Ändringar i strafflagen beträffande straffsatserna för särskilda brott m.m.

SOU 1941:3 – Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar

SOU 1941:32 – Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar

SOU 2000:20 – Steriliseringsfrågan i Sverige 1935 – 1975

Övrigt

En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, Kulturdepartementet, 2014

Förslag till allmän Criminallag, Motiver, Stockholm, 1839

Motioner andrakammaren, band 1 nr. 15 samling 9, 1933

Wigert, Viktor, ”Homosexualitet ur medicinsk synpunkt”, 1935. Bilaga till SOU 1935:68, Stockholm

Litteratur

Häthén, Christian, *Stat och straff*, 2:a upplagan, 2014, Studentlitteratur AB, Lund

Isaksson, Anders, *Per Albin III – Partiledaren*, 1996, STC, Avesta

Korling, Fredric och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, upplaga 1:3, 2013, Studentlitteratur AB, Lund

Lundborg, Herman, *Degenerationsfaran*, Svensk tidskrift, 1921, Stockholm

Rydsström, Jens, *Sinners and Citizens – Bestiality and Homosexuality in Sweden 1880-1950*, 2001, Stockholm

Stjernquist, Nils, *Tvåkammartiden – Sveriges riksdag 1867 – 1970*, 1996, Fälth's tryckeri, Värnamo

Elektroniska källor

Okupationen av socialstyrelsen, [Radioprogram], Lundin, Sara, Sveriges Radio, P3, sändes första gången 22 mars 2009 kl 20.00.

Tillgänglig via: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/83613?programid=2519>